

ÖZEL EĞİTİM OKULLARINDA ÇALIŞAN ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN SINIF YÖNETİMİ YETERLİĞİ

CLASSROOM MANAGEMENT QUALIFICATION OF SPECIAL EDUCATION TEACHERS WORKING IN SPECIAL EDUCATION SCHOOLS

Dilek KAYA

Türkan Sabancı Görme Engelliler Ortaokulu, dilekkaya52@gmail.com

İstanbul / Türkiye

ORCID: 0009-0007-6433-0235

ÖZET

Bu araştırma, özel eğitim okullarında çalışan özel eğitim öğretmenlerinin sınıf yönetimi yeterliklerinin tespiti amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ili Üsküdar ilçesinde bulunan üç farklı türde eğitim veren özel eğitim okulunda görev yapan 25 özel eğitim öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın katılımcıları maksimum çeşitlilik yöntemiyle belirlenmiştir.

Veriler uzman görüşü alınarak araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Öğretmenlere, “Özel eğitim okullarında çalışan bir öğretmen olarak fiziki ortamı yönetme yeterliğiniz nedir?” “Özel eğitim okullarında çalışan bir öğretmen olarak eğitim ve öğretimi sağlıklı olarak gerçekleştirme yeterliğiniz nedir?” “Özel eğitim okullarında çalışan bir öğretmen olarak zamanı etkin ve verimli biçimde kullanabilme yeterliğiniz nedir?” “Özel eğitim okullarında çalışan bir öğretmen olarak öğrencilerle etkin iletişim kurma yeterliğiniz nedir?”, “Özel eğitim okullarında çalışan bir öğretmen olarak öğrenci davranışlarını yönetme yeterliğiniz nedir?” soruları yöneltilmiştir.

Araştırmaya göre, öğretmenlerin fiziki ortamı yönetirken dikkat ettikleri en önemli hususun, öğrencilerin engel türü ile davranış problemleri gibi özellikler olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin, eğitim ve öğretimi sağlıklı olarak gerçekleştirebilmelerinin yolunun, öğrencilerin performanslarını belirlemek, performanslarına ve bireysel farklılıklarına uygun bireyselleştirilmiş eğitim planları, etkinlikler ve materyaller hazırlamak olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin, sınıfı yönetirken zamanı etkin ve verimli kullanabilmek için ders planlarını, etkinliklerini, kullanacakları yöntem, teknik ve materyalleri önceden hazırladıkları belirlenmiştir. Öğretmenlerin, öğrencilerle etkin iletişim kurma konusunda, öğrencinin özelliğine göre iletişim yöntemini belirledikleri tespit edilmiştir. Öğretmenlerin, öğrenci davranışlarını yönetirken davranış değiştirme ile ilgili planlar hazırladıkları, olumlu davranışların sürekliliği için pekiştiriciler, olumsuz davranışları söndürmek için, görmezden gelme gibi yöntemler kullandıkları ayrıca, sınıf kurallarını belirledikleri görülmüştür.

Elde edilen bulgulara göre, sınıf yönetiminde en sık karşılaşılan problemler “öğrencinin davranış problemleri”, “sınıfın fiziki koşullarının yeterli olmaması”, “program yoğunluğu”, “öğrencilerin öğrenme seviyelerinin farklı olması”, “aile desteğinin yetersizliği” olarak tespit edilmiştir.

Sınıf yönetimi sürecinde, sınıfların fiziksel koşulları iyileştirilmeli, donanım eksiklikleri giderilmeli, materyal çeşitliliği artırılmalıdır. Öğretmenlere destek olunmalı, öğretmenlerin gelişimleri için hizmet içi eğitimlerin içeriği ve sayısı artırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Özel Eğitim Öğretmeni, Sınıf Yönetimi, Sınıf Yönetimi Yeterliği

ABSTRACT

This research was conducted to determine the classroom management competencies of special education teachers working in special education schools. The study group of the research consists of 25 special education teachers working in three different types of special education schools in Üsküdar district of Istanbul. The participants of the study were determined by the maximum diversity method.

The data were obtained with a semi-structured interview form developed by the researcher by taking expert opinion. The following questions were asked to the teachers: "As a teacher working in special education schools, what is your competence in managing the physical environment?" "As a teacher working in special education schools, what is your ability to carry out education and training in a healthy way?" "As a teacher working in special education schools, what is your ability to use time effectively and efficiently?" "As a teacher working in special education schools, what is your competence in communicating effectively with students?", "What is your competence in managing student behavior as a teacher working in special education schools?" questions were posed.

According to the research, it has been observed that the most important issue that teachers pay attention to while managing the physical environment is the characteristics such as the type of disability and behavioral problems of the students. It has been observed that the way for teachers to carry out education and training in a healthy way is to determine the performance of students, to prepare individualized education plans, activities and materials suitable for their performance and individual differences. It has been determined that teachers prepare lesson plans, activities, methods, techniques and materials in advance in order to use time effectively and efficiently while managing the classroom. It has been determined that the teachers determine the communication method according to the student's characteristics in terms of communicating effectively with the students. It has been observed that teachers prepare behavior change plans while managing student behaviors, use reinforcements for the continuity of positive behaviors, use methods such as ignoring to extinguish negative behaviors, and also determine the classroom rules.

According to the findings, the most common problems in classroom management were determined as "student's behavior problems", "inadequate physical conditions of the classroom", "program density", "different learning levels of the students", "lack of family support".

In the classroom management process, the physical conditions of the classrooms should be improved, equipment deficiencies should be eliminated, and material diversity should be increased. Teachers should be supported, and the content and number of in-service trainings should be increased for the development of teachers.

Keywords: Special Education Teacher, Classroom Management, Classroom Management Competence

1. GİRİŞ

Eğitim, insanlık tarihi kadar eskiye dayanmaktadır. Eğitim, en eski dönemlerden itibaren tüm toplumlarda, çok önemli bir yere sahip olmuştur. Eğitimin birçok tanımı yapılmış, tüm tanımlarda genel olarak eğitim, bireylerin bilgi ve yeteneklerini geliştirmesi, davranış ve tutumlarını olumlu yönde değiştirmesi olarak ele alınmıştır. Eğitim ailede başlayıp okulda devam eden bir süreçtir.

Türk Dil Kurumu Güncel Sözlüğünde okul, "her türlü eğitim ve öğretimin toplu olarak yapıldığı yer, mektep" olarak tanımlanmıştır (TDK, 2023).

Okul, eğitim hedeflerini gerçekleştiren kişilerin yaptıkları iş ve birbiriyle olan etkileşimleriyle şekillenen toplumsal bir yapıdır (Pehlivan Aydın, 2002: 2). Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin amacı davranış değiştirmedir ve bu faaliyetler okullarda gerçekleştirilir (Bursalıoğlu, 1991: 33). Okulun amacı, bireylere toplumda uyulması gereken demokratik kuralları öğretmek, bireyleri bilgi ve becerilerle donatarak onları bir üst öğretim kurumuna ya da bir iş veya mesleğe hazırlamaktır. Okulun bu amaçlara ulaşmasında en önemli görev ve sorumluluk öğretmenlere düşmektedir. Öğretmen, okulun bu amaçlarını gerçekleştirmek için sınıfını bu amaçlar doğrultusunda düzenlemeli ve yönetmelidir.

Yönetim ortak bir hedefin gerçekleştirilmesi için insan ve madde kaynağının etkin bir şekilde kullanılmasıdır. İnsan ve madde kaynağının kullanımı ile belli bir hedefin gerçekleştirilmesi olayıdır (Aydın, 1994: 70). Yönetim biliminin tarihi sürecinde birçok yönetim alanı ortaya çıkmıştır. Toplumların gelişmesi için gerekli olan eğitim kurumlarının planlı ve amaçlı bir şekilde çalışması eğitim yönetimi alanını doğurmuştur. Eğitim yönetimi, kamu yönetiminin özel bir sahası olup, insan ve madde kaynaklarını sağlayarak belirlenen politika ve kararlar doğrultusunda eğitim kurumlarının hedeflerine ulaşması için çalışır (Demirtaş, 2005: 7).

Buna göre, eğitim yönetiminin amacı bir eğitim örgütü olan okulu belirlenen hedeflere ulaştırmaktır. Bir eğitim örgütü olan okulun yönetimi, eğitim yönetiminin alt alanıdır. Sınıf ise; Türk Dil Kurumu Güncel Sözlüğünde “öğrencilerin yıllık öğrenime göre ayrıldıkları bölümlerden her biri” ve “derslik” olarak iki anlamda tanımlanmıştır (TDK, 2023). Kısacası sınıf, öğrenme faaliyetlerinin gerçekleştiği mekandır. Öğretmen ve öğrenciler okulda oldukları süre içerisinde zamanlarının büyük bir kısmını öğrenme alanı olan sınıfta geçirirler (Turan, 2011: 2). Okulun belirlenen öğrenme hedeflerine ulaşması sınıfta başlar. Bu bakımdan sınıfın iyi yönetilmesi önemlidir. Sınıf yönetimi, eğitim hedeflerinin gerçekleştirilmesi için yapılacak plan, program, uygulama ve değerlendirme işlevlerini içeren ilke, kavram, model ve tekniklerin uygulanmasıdır (Ağaoğlu, 2004: 7). Eğitim yönetiminin niteliği, sınıf yönetiminin niteliğine bağlıdır (Başar, 2004). Sınıf yönetimi, öğrencilerin eğitimde belirlenen amaçları etkili bir şekilde gerçekleştirebilmesi için, sınıf ortamının düzenlenmesini sağlayan ilke ve yöntemlerin toplamıdır (Aydın, 2013). Etkili bir sınıf yönetimi için, sınıf ortamının düzenlenmesinde gerekli olan ilke ve yöntemlere öğretmenin hakim olması gerekir. Eğitimde başarılı olmanın birinci aşamasını sınıfın iyi yönetilmesi oluşturmaktadır. Öğretmenin grup lideri olarak üstlendiği görevleri ve grubun dinamik yapısını iyi bilmesi gerekir. Dolayısıyla, yönetim ve eğitim birbiriyle ilişkilidir. İyi öğretmen niteliklerine sahip öğretmenler sınıf yönetimi konusunda başarılıdırlar (Demirel, 2002: 192).

Etkili bir sınıf yönetimi ile öğrenme hedeflerine daha kısa sürede ulaşılırken, daha az çaba ve zaman sarfedilir. Sınıf yönetiminin kalitesini etkileyen birçok etmen vardır. Bunlar, öğrencilerin aileleri, içinden geldikleri sosyal çevreleri, arkadaşlık ilişkileri, iletişim araçları, ekonomik koşulları bu etmenler arasında sayılabilir. Öğretmenin bu etmenleri harmanlayarak, sınıf içerisinde kontrol etmesi, bireysel farklılıkları gözetmesi etkili sınıf yönetimi için önemli unsurlardır. Ancak en önemlisi ise, öğretmenin sahip olduğu sınıf yönetimi konusundaki yeterliliğidir. Olumlu bir sınıf ortamının oluşturulmasında en önemli etken, öğretmenin sahip olduğu yeterlilik seviyesidir. Öğretmenin mesleki ve kişisel nitelikleri sınıf yönetimi konusundaki yeterliliğini önemli ölçüde etkilemektedir. Öğretmenin, insanlarla olumlu ilişkiler kurması, sabırlı ve anlayışlı olması, moral yükseltmesi ve güdelemesi kişisel nitelikleri arasında sayılabilirken; konuya hakimiyeti, öğretim etkinliklerini ve zamanı doğru planlaması ve uygulaması, öğrencilerin derse katılımını sağlaması, teknolojik gelişmeleri takip etmesi ve bu gelişmeleri ders etkinliklerine uyarlaması mesleki nitelikleri arasında sayılabilir. Kişisel nitelikleri, kişinin doğuştan ya da sonradan sosyal çevresiyle kazandığı nitelikler olarak düşünebiliriz. Öğretmenin mesleki niteliklere sahip olması ise, lisans eğitimi, hizmet içi ya da hizmet sırasında aldığı eğitimlerle gerçekleşmektedir. Lisans eğitiminde ya da hizmet içinde öğretmenlere etkili sınıf yönetimi konusunda eğitimler verilmektedir. Bu eğitimi alan öğretmenlerin içerisinde özel eğitim öğretmenleri de bulunmaktadır.

Özel eğitim, bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitimidir (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2018: 2) Özel eğitim, özel eğitime ihtiyacı olan bireylere içerisinde yaşadıkları topluma uyum sağlamaları, buldukları çevre içinde bağımsızca hareket etmeleri ve yaşamlarını devam ettirmeleri için beceriler kazandırmayı amaçlamaktadır. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin devam ettiği okul veya kurumlar, bu amaçların kazandırılmasında bireye önemli ölçüde katkı sağlamaktadır. Özel eğitim okul ve kurumları, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı, Özel eğitime gereksinim duyan bireylere hizmet veren, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemlerin uygulandığı, özel olarak yetiştirilmiş personelin görev yaptığı, her tür ve derecedeki yatılı ve gündüzlü resmî, özel okul ve kurumlardır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2006: 2). Bu okul ve kurumlarda görev yapan özel eğitim öğretmenlerinin görevi ise, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin bu amaçları kazanmasına yardımcı olmaktır. Özel eğitim öğretmenleri, meslek hayatları boyunca çeşitli engel gruplarıyla çalışmaktadırlar. Özel eğitim öğretmenleri, öğrencilerin özelliklerine göre bireyselleştirilmiş eğitim planları hazırlamakta, bireysel eğitimler vermekte, öğrenciye daha fazla zaman ayırmakta, sabırlı olmakta, ailelerin ihtiyaç ve beklentilerine cevap verebilmektedirler. Özel eğitim öğretmenin sınıf yönetimi konusunda bilgi, beceri, tutum ve davranışlara sahip olması gerekir. Sınıf yönetimi alanındaki teknik, model, yaklaşım ve stratejilere hakim olması gerekir. Özel eğitim öğretmenin sınıf yönetiminde yeterli olması, sınıf içinde etkili bir öğrenme ortamının oluşmasını, öğrencilerin öğrenme hedeflerine daha hızlı ulaşmalarını, kazanımların kalıcı olmasını, öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişimin güçlenmesini, sınıf kurallarının belirlenerek sınıfta meydana gelebilecek kaos ortamının oluşmasını engeller.

Bu araştırmanın amacı, özel eğitim okullarında çalışan özel eğitim öğretmenlerinin sınıf yönetimi yeterliklerinin incelenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin fiziki ortamı yönetme yeterliği nedir?
2. Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin eğitim ve öğretimi sağlıklı olarak gerçekleştirme yeterliği nedir?
3. Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin zamanı etkin ve verimli biçimde kullanabilme yeterliği nedir?
4. Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin öğrencilerle etkin iletişim kurma yeterliği nedir?
5. Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin öğrenci davranışlarını yönetme yeterliği nedir?

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, çalışmada kullanılan veri toplama aracının geliştirilmesi, verilerin toplanması ve verilerin analizinde yapılan çalışmalarla ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenolojik) çalışması niteliğindedir. Araştırma da belirli bir olguya yönelik, kişisel algıların ortaya çıkarılması ve yorumlanması amaçlanmıştır. Farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanılması olgubilim (fenomenoloji) deseni olarak adlandırılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 72). Bu çalışmada, özel eğitim okullarında çalışan özel eğitim öğretmenlerinin sınıf yönetimi yeterliklerine ilişkin görüşlerini ve gereksinimlerini tespit etmek amacıyla yarı-yapılandırılmış sorularla derinlemesine görüşmeler yürütülmüştür.

2.2. Çalışma Grubu

Nitel bir çalışma olan bu araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 eğitim öğretim yılında İstanbul İli Üsküdar İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı özel eğitim okullarında görev yapan ve maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile seçilen 25 özel eğitim öğretmeni oluşturmaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme, önceden hazırlanan beş sorunun katılımcılara sorulması ve katılımcıların bu sorulara verdikleri yanıtlardan oluşmaktadır. Görüşme formu taslak halinde hazırlanarak uzman görüşüne sunulmuş, uzman görüşleri doğrultusunda görüşme sorularının içeriği ve soru sayısı düzenlenerek forma son hali verilmiştir.

Araştırmacı, Yarı Yapılandırılmış Görüşme Tekniği'nde, diğer görüşmelerde elde edilen bilgilerle kıyaslanabilen özel bilgiler hakkında bilgi edinmeye çalıştığı için, her görüşmede aynı soruları sormalıdır. Ancak, araştırmacı görüşmenin esnek olmasını, başka önemli bilgilerin ortaya çıkabilmesini ister (Dawson, 2002: 28).

Görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Görüşme formunun birinci bölümünde kişisel bilgilere (öğretmenlerin yaşı, cinsiyeti, medeni durumları, mesleki kıdemleri, öğrenim durumları, çalıştıkları eğitim kurumu), ikinci bölümde öğretmenlerin sınıf yönetimi yeterliklerini belirlemeye yönelik toplam 5 yarı yapılandırılmış açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Bunlar;

1. Özel eğitim okullarında çalışan bir öğretmen olarak fiziki ortamı yönetme yeterliğiniz nedir?
2. Özel eğitim okullarında çalışan bir öğretmen olarak eğitim ve öğretimi sağlıklı gerçekleştirme yeterliğiniz nedir?
3. Özel eğitim okullarında çalışan bir öğretmen olarak zamanı etkin ve verimli biçimde kullanabilme yeterliğiniz nedir?
4. Özel eğitim okullarında çalışan bir öğretmen olarak öğrencilerle etkin iletişim kurma yeterliğiniz nedir?
5. Özel eğitim okullarında çalışan bir öğretmen olarak öğrenci davranışlarını yönetme yeterliğiniz nedir? Sorularından oluşmaktadır.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, nitel veri toplama tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmada araştırmacı tarafından oluşturulan ve uzman görüşü alındıktan sonra son şekli verilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda 5 adet açık uçlu soru sorulmuştur. Araştırmada, özel eğitim okullarında çalışan özel eğitim öğretmenlerinin sınıf yönetimi yeterlikleri konusunda öğretmen görüşlerini tespit etmek amacıyla, özel eğitim uygulama okulu, özel eğitim meslek okulu ve görme engelliler okulunda görev yapan 25 özel eğitim öğretmeniyle yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır.

2.5 Verilerin Analizi

Görüşmelerden elde edilen verileri analiz etmek için betimsel ve içerik analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Betimsel analizde, görüşülen veya gözlenen bireylerin görüşlerini belirgin şekilde aktarmak için doğrudan alıntılara sık sık yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 158). Araştırmanın amacına yönelik oluşturulan çerçeveye uygun temalar belirlenmiş ve gruplandırılmıştır. Verilerin bilgiye dönüşebilmesi amacıyla görüşmelerden elde edilen cevaplar sınıflandırılarak tablolar oluşturulmuştur. Tablolarda benzer cevaplar ve bu cevapları veren kişi sayıları verilmiştir. Öğretmenlerin verdiği cevaplar da doğrudan tabloların altına yazılarak yorumlanmıştır. Araştırmaya katılan 25 öğretmenin gizliliğini korumak amacıyla Ö1, Ö2,... şeklinde kodlanmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde öğretmenlerin veri toplama aracına verdiği cevaplardan elde edilen sonuçlar analiz edilerek yorumlanmıştır. Bu bulgular tablolar şeklinde sunulmuş ve tabloların altında açıklamalar yapılmıştır.

3.1. Demografik Özelliklere Ait Bulgular

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Öğretmen Kodu	Cinsiyet	Yaş	Medeni Hal	Öğrenim	Lisans Programı	Görev Yapılan Okul	Çalışma Yılı
Ö1	Kadın	51	Evli	Lisans	Zihin Eng.	Özel Eğitim Uyg.	16
Ö2	Kadın	35	Bekar	Lisans	Özel Eğitim	Özel Eğitim Uyg.	2
Ö3	Kadın	26	Bekar	Lisans	Özel Eğitim	Özel Eğitim Uyg.	2
Ö4	Erkek	27	Bekar	Lisans	Özel Eğitim	Özel Eğitim Uyg.	4
Ö5	Kadın	28	Evli	Lisans	Özel Eğitim	Özel Eğitim Uyg.	3
Ö6	Kadın	25	Bekar	Lisans	Özel Eğitim	Özel Eğitim Uyg.	2
Ö7	Kadın	28	Bekar	Lisans	Zihin Eng.	Özel Eğitim Uyg.	5
Ö8	Erkek	28	Evli	Lisans	Zihin Eng.	Özel Eğitim Uyg.	5
Ö9	Kadın	27	Bekar	Lisans	Zihin Eng.	Özel Eğitim Uyg.	5
Ö10	Kadın	52	Bekar	Lisans	Görme Eng.	Özel Eğitim Uyg.	28
Ö11	Kadın	30	Evli	Lisans	Özel Eğitim	Özel Eğitim Uyg.	4
Ö12	Kadın	33	Evli	Lisans	Zihin Eng.	Özel Eğitim Mes.	11
Ö13	Kadın	37	Evli	Lisans	Zihin Eng.	Özel Eğitim Mes.	13
Ö14	Erkek	36	Evli	Lisans	Zihin Eng.	Özel Eğitim Mes.	12
Ö15	Kadın	30	Evli	Lisans	Zihin Eng.	Özel Eğitim Mes.	7
Ö16	Kadın	32	Evli	Lisans	Zihin Eng.	Özel Eğitim Mes.	9
Ö17	Erkek	37	Evli	Lisansüstü	İşitme Eng.	Özel Eğitim Mes.	13
Ö18	Erkek	33	Evli	Lisans	Zihin Eng.	Özel Eğitim Mes.	9
Ö19	Erkek	50	Evli	Lisans	Görme Eng.	Görme Eng.	24
Ö20	Erkek	44	Evli	Lisans	Görme Eng.	Görme Eng.	20
Ö21	Erkek	39	Evli	Lisans	Görme Eng.	Görme Eng.	15
Ö22	Kadın	42	Evli	Lisans	Görme Eng.	Görme Eng.	17
Ö23	Kadın	38	Bekar	Lisans	Görme Eng.	Görme Eng.	15
Ö24	Erkek	32	Bekar	Lisans	Görme Eng.	Görme Eng.	8
Ö25	Kadın	30	Bekar	Lisans	Görme Eng.	Görme Eng.	8

Tablo 1’de görüldüğü üzere 25 görüşmeye katılan öğretmenin 16’sı kadın, 9’u erkektir. Görüşmeye katılan öğretmenlerin yaş aralığı 25-52 arasında değişmektedir. Medeni halleri incelendiğinde 15’i evli ve 10’u bekâr olduğu görülmektedir. Katılımcılardan sadece 1’i lisansüstü, 24’ü lisans eğitimi görmüştür. Öğretmenlerin 11’i özel eğitim uygulama okulunda, 7’si özel eğitim meslek okulunda ve 7’si görme engelliler okulunda görev yapmakta olup, toplam 25 öğretmenden oluşmaktadır. Meslekteki çalışma yılları 2 ile 28 yıl arasında değişmektedir.

3.2. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ilk sorusu “Özel eğitim okullarında çalışan bir öğretmen olarak fiziki ortamı yönetme yeterliğiniz nedir?” şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar incelenmiş ve Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 1. Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin fiziki ortamı yönetme yeterliği nedir? Sorusuna Yönelik Öğretmen Görüşleri

Görüşler	Katılımcı Kodu	N
Öğrencilerin engel türüne, davranış problemlerine ve ihtiyaçlarına göre oturma düzeni oluştururum	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25	24
Öğrencilerin engel düzeyine, ihtiyaçlarına ve öğrenme etkinliklerine katılımlarını engellemeyecek şekilde, sınıfın ışık, ısı, temizlik ve havalandırmasını sağlarım	Ö1, Ö2, Ö5, Ö6, Ö7, Ö10, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25	20
Sınıf köşesi, pano, eşyalar, ders araç ve gereçlerini öğrencilerin dikkatini dağıtmayacak, hareketlerini sınırlandırmayacak ve zarar görmelerini önleyecek şekilde düzenlerim	Ö2, Ö3, Ö4, Ö9, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25	16
Fiziki ortamı yönetmemi, sınıfın boyutu, duvarların ses geçirme özelliği ve okulun fiziki donanım yetersizliği engelliyor	Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö11	6
Sınıfın fiziki düzenini dersin özelliğine göre değiştiririm	Ö1, Ö10, Ö13, Ö14, Ö18	5
Öğrencilerin, engel türleri ve davranış problemleri fiziki ortamı yönetmemi engelliyor	Ö2, Ö3, Ö4, Ö11	4

Öğretmenlerin, 24’ü “Öğrencilerin engel türüne, davranış problemlerine ve ihtiyaçlarına göre oturma düzeni oluşturduğunu.”, 20’si “Öğrencilerin engel düzeyine, ihtiyaçlarına ve öğrenme etkinliklerine katılımlarını engellemeyecek şekilde, sınıfın ışık, ısı, temizlik ve havalandırmasını sağladığımı.”, 16’sı “Sınıf köşesi, pano, eşyalar, ders araç ve gereçlerini öğrencilerin dikkatini dağıtmayacak, hareketlerini sınırlandırmayacak ve zarar görmelerini önleyecek şekilde düzenlediğini.” 6’sı “Fiziki ortamı yönetmesini, sınıfın boyutu, duvarların ses geçirme özelliği ve okulun fiziki donanım yetersizliğinin engellediğini.”, 5’i “Sınıfın fiziki düzenini dersin özelliğine göre değiştirdiğini.”, 4’ü “Öğrencilerin, engel türleri ve davranış problemlerinin fiziki ortamı yönetmesini engellediğini.”, şeklinde görüşlerini sunmuşlardır.

Buna ilişkin öğretmen görüşleri: **Ö1:** “Sınıf düzenini sağlarken öğrencilerin engel türlerine ve düzeylerine dikkat ediyorum. Örneğin: Tekerlekli sandalye kullanan öğrenci için daha ergonomik bir oturma düzeni sağlamak veya az gören öğrenci için ışık düzeyini görme alanına göre ayarlamak, davranış sorunları olan öğrenciyi kendime yakın oturtmak gibi. Farklı ders ve etkinliklerde fiziksel düzenlemede değişiklik yapıyorum.”, **Ö4:** “Fiziki donanım yetersiz. Sınıfımdaki öğrencilerin bireysel özellikleri nedeniyle birçok farklı uyarlamalar yapıyorum. Örneğin, öğrencilerden biri sürekli masaya ellerini vuruyor, kafasını duvara, ayaklarını yere vuruyor. Bu durumu daha güvenli hale getirmek için çocuğa özel masa uyarladım. Sınıf alanımız çok dar ve 4 öğrencimiz var ancak, öğrenci sayısı bu alana göre fazla geliyor.”, **Ö5:** “Sınıfım yeterli genişliğe sahip değil. Öğrencilerimi engel türlerine göre oturtturuyorum. Sınıfım küçük olduğu için fazla ısınıyor.

Öğrencilerin öğrenme etkinliklerine katılımını etkilememesi için petekleri kapatarak derslerimizi işliyoruz. Sınıfta aydınlatmayı göz kamaşmasını engelleyecek şekilde düzenliyorum. Yan sınıflardan dikkat dağıtıcı, rahatsız edici ve gürültülü sesler geldiğinde ise öğrenme ders verimliliğimizi olumsuz etkilediği için mola verip uygun ortamın oluşmasını bekliyoruz.”, **Ö8:** “Sınıfın oturma düzenini öğrencinin fiziksel durumu, davranış problemleri, engel türü ve derecesini göz önünde bulundurarak, bireye özel tekli masa ve sandalye kullanarak aralarında mesafe bırakarak etkili oturma düzeni oluşturmaya çalışıyorum. Sınıfımda öğrencilerimin hepsinin zihinsel yetersizliklerinin yanında görme yetersizlikleri de var.”, **Ö10:** “Sınıf içerisinde gözlem yapıp öğrencilerin bedensel yetersizlikleri ve davranış problemlerini dikkate alarak sınıfta fiziki düzenlemeleri yapıyorum. Oluşabilecek davranış problemlerini önlemek amacıyla yönelik oturma düzeni oluşturuyorum. Bireysel ya da grup etkinliklerine göre fiziki düzenlemeler yapıyorum. Öğrenme etkinliğimizin bozulmaması için öğrenciler sınıftan ayrıldıkları anda sınıfı havalandırıyorum. Sınıfımın ışık düzenini ise, az gören öğrencimin ışıktan rahatsız olmasını engelleyecek şekilde düzenliyorum.”, **Ö11:** “Şu an bulunduğum sınıfın fiziki ortamını yönetme konusunda yeterli olduğumu düşünmüyorum. Sınıfım yeterli genişliğe sahip değil. Öğrencilerimin arasında mesafe bırakacak şekilde oturma düzeni oluşturamadım.”, **Ö13:** “Sınıfımın fiziki düzenini öğrencilerin engel türüne ve seviyesine uygun şekilde oluşturuyorum. Sınıfımda oturma düzenini öğrencinin yaşadığı zorluğa ya da eğitim öğretimin sürecine göre değiştirebiliyorum. Öğrencinin engeline göre işitme kaybı yaşayan, görme yetersizliği, dikkat dağınıklığı olan veya hareketli öğrenciyi ön sıraya oturtuyorum. Ders aralarında pencereleri açarak sınıfın havalandırmasını yapıyorum. Işık yetersiz ise aydınlatmayı kullanıyoruz.”, **Ö14:** “Ortamı yönetirken çocuğun fiziksel özelliklerini, engelini ve dersin özelliklerini dikkate alırım. Her ders için oturma düzeni farklılık gösterebiliyor. Ders araç gereçlerini sınıf içerisinde hareketi sınırlamayacak şekilde düzenlerim. Duvar panolarını ders sırasında öğrencilerin dikkatini dağıtmayacak şekilde düzenlerim. Sınıfı ders aralarında havalandırırım. Işık yetersiz ise, aydınlatmayı öğrencilerin gözlerini yormayacak şekilde ayarlarım.”, **Ö16:** “Fiziki ortamı düzenlerken çocukların ihtiyaçlarına göre düzenlenmesi hususuna dikkat ediyorum. Sınıftaki sıra, masa ve ders araç ve gereçlerinin yerleşim düzenini öğrencilerin dikkatini dağıtmayacak ya da hareket alanını sınırlandırmayacak şekilde düzenliyorum. Sınıfın havalandırmasını veya ışık düzeyini öğrencilerin öğrenme etkinliklerine katılımını olumsuz düzeyde etkilemeyecek şekilde yapıyorum.”, **Ö20:** “Öğrencilerin oturma düzenlerini görme yetersizliklerine göre oluşturuyorum. Öğrencilere daha fazla hareket alanı sağlamak için gereksiz eşyaları ortadan kaldırırım. Öğrencilerin zarar görmemeleri için eşyaların köşelerini köşebentle kaplarım. Sınıfın havalandırmasını yaparken öğrencilerin ihtiyaçlarını dikkate alırım.”, **Ö21:** “Öğrencilerimiz görme engelli ama benim sınıfımda az gören 3 öğrencim var. Işıktan en fazla nasıl yararlanabiliyorlarsa o şekilde sınıfın oturma düzenini oluşturuyorum. Yine sınıfın ışığını az gören öğrencilere göre ayarlıyorum. Sınıfım her zaman temiz ve düzenlidir. Öğrencilerin bağımsız hareketlerini sınırlandıran eşyaları ortadan kaldırıyorum.”, **Ö23:** “Fiziki ortamı düzenlerken öğrencinin zarar görmesini engellemeye dönük düzenlemeler yaparız. Masa ve sandalyeleri öğrencilerin görme yetersizliğine uygun şekilde yerleştiriyorum. Masa ve dolapların köşelerine çarpıp zarar görmemeleri için köşeleri yumuşak malzemeyle kaplarım. Sınıfımın temizliğine özen gösteririm.”, **Ö25:** “Az gören çocukları ışığa en rahat erişebilecekleri alanda oturturum. Bağımsız hareketi olmayan öğrencim kapıya yakın konumlanır. Öğrencilerimi tekli masa ve sandalyede aralarında mesafe olacak şekilde oturturum. Masa veya dolapların sivri köşelerini yumuşak bir malzeme ile kaplarım. Öğrencilerin hareketlerini sınırlandırmaması için çarpıp düşürecekleri eşyaları ortadan kaldırırım. Dersin bölünmesini engellemek için teneffüslerde sınıfı havalandırırım.” Biçimde ifade edilmiştir.

3.3. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci sorusu “Özel eğitim okullarında çalışan bir öğretmen olarak eğitim ve öğretimi sağlıklı olarak gerçekleştirme yeterliğiniz nedir?” şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar incelenmiş ve Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin eğitim ve öğretimi sağlıklı olarak gerçekleştirme yeterliği nedir? Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Görüşler	Katılımcı Kodu	N
Öğrencilerimin performanslarına ve bireysel farklılıklarına uygun planlarımı, etkinliklerimi ve materyallerimi hazırlarım	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25	25
Eğitim ve öğretimi sağlıklı olarak gerçekleştirme konusunda aldığım eğitimlerin yararını görüyorum	Ö1, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö12, Ö13, Ö14, Ö16, Ö17, Ö18, Ö23, Ö24, Ö25	14
Öğrencilerimin bireysel farklılıkları ve engel düzeyleri nedeniyle derslerde öğrencilerimle bireysel çalışırım	Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö11, Ö18, Ö24	8
Dersin özelliğine ve öğrencilerimin bireysel farklılıklarına göre öğrencilerimle dersleri bireysel ya da grup eğitimi şeklinde gerçekleştiririm	Ö10, Ö14, Ö15, Ö19, Ö20, Ö22, Ö23, Ö25	8
Eğitimlerde teorik bilgiler verildiği için uygulamada tecrübelerimin daha yararlı olduğunu düşünüyorum	Ö2, Ö12, Ö13, Ö14, Ö16, Ö122	6
Yardımcı öğretmen olmaması eğitim ve öğretimi sağlıklı gerçekleştirmemi engelliyor	Ö12, Ö14, Ö19, Ö20, Ö22	5
Derslerde öğrencilerin öğrenme seviyelerine göre gruplar oluşturarak çalışırım	Ö12, Ö13, Ö16	3
Aile desteğinin yetersizliği, öğrenci devamsızlıkları eğitim ve öğretimi sağlıklı gerçekleştirmemi engelliyor	Ö7, Ö13, Ö21	3
Dönem ve yıl sonunda değerlendirme yaparak ulaşamadığımız hedefleri yeni hedeflere eklerim	Ö16, Ö17	2

Öğretmenlerin, 25’i “Öğrencilerinin performanslarına ve bireysel farklılıklarına uygun planlarımı, etkinliklerini ve materyallerini hazırladığımı.”, 14’ü “Eğitim ve öğretimi sağlıklı olarak gerçekleştirme konusunda aldığım eğitimlerin yararını gördüğümü”, 8’i “Öğrencilerinin bireysel farklılıkları ve engel düzeyleri nedeniyle derslerde öğrencileriyle bireysel çalıştığımı.”, 8’i “Dersin özelliğine ve öğrencilerinin bireysel farklılıklarına göre öğrencileriyle dersleri bireysel ya da grup eğitimi şeklinde gerçekleştirdiğimi.”, 6’sı “Eğitimlerde teorik bilgiler verildiği için uygulamada tecrübelerinin daha yararlı olduğunu düşündüğümü.”, 5’i “Yardımcı öğretmen olmamasının eğitim ve öğretimi sağlıklı gerçekleştirmesini engellediğimi.”, 3’ü “Derslerde öğrencilerin öğrenme seviyelerine göre gruplar oluşturarak çalıştığımı.”, 3’ü “Aile desteğinin yetersizliğinin ve öğrenci devamsızlıklarının eğitim ve öğretimi sağlıklı gerçekleştirmesini engellediğimi.”, 2’si “Dönem ve yıl sonunda değerlendirme yaptığımı ulaşamadığı hedefleri yeni hedeflere eklediğimi.”, şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Buna ilişkin öğretmen görüşleri: **Ö1:** “Eğitim ve öğretimi çocukların performanslarına göre biçimlendiriyorum. Hedeflerimi, etkinliklerimi öğrencilerin performanslarına göre seçiyorum. Sürekli eğitimlere, seminerlere, konferanslara katılıyorum. Edindiğim bilgiler ile eğitim ve öğretimi sağlıklı gerçekleştirmeye çalışıyorum.”, **Ö4:** “Yaptığım BEP’ leri, materyalleri kısıtlı ortam ve öğrencinin birçok problem davranışa sahip olması nedeniyle uygulama konusunda sorun yaşıyorum.

Öğrencilerimin birbirinden farklı özelliklere sahip olması bireysel çalışmamı gerektiriyor.”, **Ö5:** “Öğrencilerimin engel türleri ve bireysel farklılıkları nedeniyle öğrencilerimle bireysel çalışıyorum. Eğitim ve öğretimin sağlıklı olabilmesi için ders planlarımı, BEP’lerimi hazırlıyorum. Öğrencilerimin ihtiyaçlarına uygun materyaller geliştiriyorum. Lisans ve lisansüstü eğitimde edindiğim bilgilerin eğitim ve öğretimi sağlıklı gerçekleştirmeye yararları olduğunu düşünüyorum.”, **Ö7:** “Öğrencilerimin bireysel farklılıklarına ve performanslarına uygun bireyselleştirilmiş eğitim planlarımı hazırlıyorum. Öğrencilerimle bireysel çalışıyorum. Öğrenciler okula düzenli olarak gelmiyorlar, ailenin desteği yetersiz kalıyor. Öğrencilerin görme yetersizliklerine uygun şekilde materyalleri kendim de hazırlıyorum.”, **Ö8:** “Planlarımı ve programlarımı çocukların performanslarına uygun olarak, düzenli bir şekilde hazırlıyorum. Öğrencilerin ihtiyaç ve becerileri doğrultusunda uygun materyaller, ders araç ve gereçleri kullanıyorum. Lisans eğitiminde aldığım derslerin ya da hizmet içi eğitimlerde edindiğim bilgiler sayesinde kendimi geliştirmeye çalışıyorum.”, **Ö12:** “Dönem başında öğrencilerin performanslarını ölçerek her öğrencinin performansına uygun BEP’lerini hazırladım. Çoğunlukla seviye yakınlığı olan çocuklarda grup çalışması ve etkinliği yapıyorum. Her öğrenci için uygun metot, yöntem ve materyal kullanıyorum ve bunları 40 dk. içerisinde 1 öğretmen olarak yapmak ise çok zor oluyor. Üniversitede aldığım teorik bilgilerin uygulama yaparken bana katkıları oldu ancak, edindiğim deneyimle sorunların üstesinden daha kolay geldiğimi düşünüyorum.”, **Ö13:** “Yılın başında öğrencilerimin performanslarını belirleyerek performanslarına uygun BEP’lerimi hazırlıyorum. Sınıfımda 9 öğrenci var ve hepsinin öğrenme seviyeleri birbirinden farklı olduğu için öğrenme seviyelerine göre gruplayarak eğitimi gerçekleştiriyorum. Etkinliklere uygun kullanacağım materyalleri hazırlayarak derse giriyorum. Aileler öğrencileri evde desteklemiyorlar. Üniversite de aldığım eğitimin, eğitim ve öğretimi etkili gerçekleştirmem konusunda bana yararları oldu ancak bazı şeyleri farklı öğrencileri görerek, deneyerek yani tecrübem sonucunda kazandığıma inanıyorum.”, **Ö16:** “Kaba değerlendirme yaparak öğrencilerimin seviyelerini tespit ediyorum. Öğrencilerimin seviyelerine uygun BEP yani bireyselleştirilmiş eğitim planlarımı hazırlıyorum. Etkinliklere uygun materyallerimi hazırlarım. Şu anda öğrencilerimin seviyesi birbirine yakın olduğu için genelde derslerimi grup eğitimleri şeklinde yapıyorum. Dönem ve yılsonunda değerlendirme yaparak hangi çocuk neyi ne kadar öğrenmiş tespit edip öğrenmenin gerçekleşmesinde sıkıntı gördüğüm noktaları tekrar hedeflerime ekliyorum. Üniversite eğitimimin yararı oldu elbette ancak edindiğim tecrübenin daha yararlı olduğuna inanıyorum.” **Ö17:** “Öğrencilerimin kaba değerlendirmelerini alarak seviyelerini belirlerim. Seviyelerine uygun yıllık planlar ve her özel eğitim öğretmeni gibi BEP’lerimi hazırlarım. Öğrencinin bireysel farklılıklarını yani dikkat süresi, görme yetersizliği gibi gözeterik duruma uygun materyallerle dersimi işlerim. Dönem sonunda değerlendirme yapıp öğrencinin ne kadar hedefe ulaştığını belirlemeye çalışıyorum. Belirlenen hedeflere ulaşamamışsa yeni hedeflere eskilerini de ekliyorum. Lisans ya da lisansüstü eğitimde aldığım bilgilerin uygulama yaparken yararlarını görüyorum.”, **Ö19:** “Bizim okulda normal ilköğretim müfredatı uygulanıyor. Yıllık, ünite ve günlük planlar hazırlamanın yanında bu öğrenciler için BEP’te hazırlıyorum. Akademik dersleri bireysel olarak işliyorum. Normal sınıf olarak görüldüğü için yanıma yardımcı öğretmen verilmiyor. Bireysel çalıştığımız derslerde açıkçası zorlanıyorum.”, **Ö21:** “Normal müfredatı uyguluyoruz. Ancak öğrencilerin bireysel farklılıkları nedeniyle BEP’te hazırlıyorum. Normal müfredatı takip edip yıllık, ünite ve günlük plan hazırlamak ve bir de BEP hazırlayıp bunları uygulamakta güçlük yaşıyorum. Etkinliklere uygun materyalleri hazırlayarak derse giriyorum. Ailenin öğrencileri desteklememesi de önemli bir sorun yaratıyor.”, **Ö22:** “Normal ilköğretim müfredatı uyguluyoruz ve planlarımızı hazırlıyoruz. Bunun yanında öğrencilerin bireysel farklılıkları nedeniyle BEP’te hazırlıyorum. Öğrencilerimle akademik dersleri bireysel gerçekleştiriyoruz. Sınıfta tek öğretmenim. Bireysel olarak gerçekleştirdiğimiz dersler zorlayıcı olabiliyor. Üniversitede ve hizmet içi eğitimlerde uygulamaya dönük bilgiler verilmiyor.

Teorik bilgilerle sınırlı kalıyor. Ancak kazandığım tecrübe ile sorunların üstesinden gelebiliyorum.”, **Ö25**: “Görme engelliler okulunda normal müfredat programı takip edilmektedir. Yıllık, ünite, günlük planların yanında öğrencilerimizin bireysel farklılıkları nedeniyle BEP’te hazırlıyoruz. Öğrencilerimin bireysel farklılıklarından dolayı akademik dersleri bireysel işliyorum. Lisansım esnasında eğitimimde eksik olan kısımları tamamlamak adına seminerlere, konferanslara ve kongrelere katıldım. Bu sayede yeni yaklaşımlardan haberdar olup kendimi öğretmen olarak güncellemek sınıfımda başarılı olmamı sağlıyor.” biçimde ifade edilmiştir.

3.4. Üçüncü Alt Probleme İlişki Bulgular

Araştırmanın üçüncü sorusu “Özel eğitim okullarında çalışan bir öğretmen olarak zamanı etkin ve verimli biçimde kullanabilme yeterliğiniz nedir?” Şeklinde. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar incelenmiş ve Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4. Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin zamanı etkin ve verimli biçimde kullanabilme yeterliği nedir? Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Görüşler	Katılımcı Kodu	N
Planlarımı, etkinliklerimi, kullanacağım yöntem ve materyalleri derse girmeden önce hazırlarım	Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö12, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19	15
Öğrencilerin bireysel farklılıkları, davranış problemleri ve sınıf dışı etkenler nedeniyle zamanı etkin kullanamıyorum	Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö10, Ö11, Ö15, Ö17, Ö19	11
Öğrencilerle bireysel çalışmam nedeniyle zamanı etkin kullanamıyorum	Ö3, Ö4, Ö6, Ö14, Ö15, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24	11
Plan, program yoğunluğu ve derslerde kullandığımız araç, gereç ve materyaller nedeniyle zamanı etkin kullanamıyorum	Ö19, Ö20, Ö22, Ö24, Ö25	5
Ders süresini etkin ve verimli kullanabilmek için öğrencileri gruplara ayırarak etkinlikleri gerçekleştiririm	Ö12, Ö13, Ö18	3
Ders süresini öğretim etkinliği için kullanırım	Ö12	1

Öğretmenlerin, 15’i “Planlarımı, etkinliklerini, kullanacağı yöntem ve materyalleri derse girmeden önce hazırladığımı”, 11’i “Öğrencilerin bireysel farklılıkları, davranış problemleri ve sınıf dışı etkenler nedeniyle zamanı etkin kullanamadığımı.”, 11’i “Öğrencilerle bireysel çalışması nedeniyle zamanı etkin kullanamadığımı.”, 5’i “Plan, program yoğunluğu ve derslerde kullandıkları araç, gereç ve materyaller nedeniyle zamanı etkin kullanamadığımı.”, 3’ü “Ders süresini etkin ve verimli kullanabilmek için öğrencileri gruplara ayırarak etkinlikleri gerçekleştirdiğini.”, 1’i “Ders süresini öğretim etkinliği için kullandığımı.”, şeklinde görüşlerini sunmuşlardır.

Buna ilişkin öğretmen görüşleri: **Ö1**: “Dersi öncesinde zihnimde kurgulayıp tahmini bir zamanlama belirliyorum. Sınıfta iki öğretmen görev yapıyoruz. Kriz durumları için önceden partnerimle görev dağılımını planlıyorum. Etkinlik geçişleri sırasında zamanı etkin kullanmak için öğrencilere basit sorumluluklar veriyorum.”, **Ö3**: “40 dakikalık bir dersi 15 dakika öğretim oturumu 5 dakika oyun molası olmak üzere 2 set planlıyorum. Ancak hiçbir zaman planladığım gibi ilerleyemiyorum. Çünkü sınıftaki öğrencilerimin ihtiyaçları ve problem davranışları birbirinden çok farklı.”, **Ö7**: “Her ders rutinler oluşturarak zamanı etkin kullanmaya çalışıyorum. Örneğin, günaydın etkinliği, BEP’e ve derslere göre oluşturulmuş çalışmalar, yemek ve spor saati gibi. Problem davranışı söndürmeye çalışırken diğer çocuklarla da ilgilenmem gerekiyor. Bu durumda zaman kontrolü yapmakta zorlanabiliyorum.”, **Ö12**: “Bazen bir grup okuma yaparken, diğer grupla etkinlik çalışıp her gruba vakit ayırmaya çalışıyorum. Benzer düzeydeki öğrencileri yan yana oturtup vakit tasarrufu yapıyorum.

Derse girer girmez başlamak iyi oluyor, böylece fazla konuşup dersin dağıtılmasını engelliyorum. Sadece aldığım her öğrenci için olan 1 kazanımı çalışıyorum. Bu da odaklanmayı kolaylaştırıyor.”, **Ö13:** “Her öğrencinin akademik seviyesi, öğrenme hızı ve şekli çok farklı olduğundan toplu bir ders anlatımı çoğunlukla zorlaşıyor. Çocukların akademik seviyeleri yakın olanları gruplayarak sınıf ortamında 4-3-2 kişilik gruplar halinde zamanı etkin şekilde kullanmaya gayret ediyorum.”, **Ö14:** “Zamanımız 40 dakika ve her öğrenciyle ayrı ayrı ilgileniyoruz. Akademik derslerde zamanı yetiştirme konusunda sorun yaşayabiliyorum. Her öğrencinin öğrenme hızı aynı değil. Bir öğrenci ile 10 dk. çalışırken diğer öğrenciyle 5 dk. çalışmam yeterli olabiliyor.”, **Ö16:** “Bir ders saati için o derste öğretilen amaçlarımı belirliyorum. Öğretilen amaca uygun materyalimi temin ediyorum. Her çocuk için ortak bir noktada aynı amaca uygun materyal ve etkinlik ile ders süresini etkin şekilde kullanıyorum.”, **Ö18:** “Derslerimizin süresi 40 dakika ve her öğrenciyle ayrı ayrı ilgileniyorum. Seviyeleri yakın öğrenciler arasında gruplar oluşturup, küçük gruplarla dersi yapmaya çalışıyorum. Bu sayede zamanı daha verimli kullanabiliyorum.”, **Ö19:** “Hem normal müfredatı takip edip hem de BEP’lerdeki amaçları kazandırmaya çalışıyorum. Görme engelli öğrenci ile Braille okuma yazma çalışırken az gören öğrenci ile büyük puntolu gören yazı çalışıyorum. Bu nedenlerden dolayı zamanı yetiştirme konusunda sıkıntılar yaşayabiliyorum. Bastonla yürüme çalışmalarını genellikle beden eğitimi derslerine kaydırıyorum.”, **Ö20:** “Sınıfımda 10 öğrenci var. Hepsiyle ayrı ayrı çalışıyorum. Braille okuma yazma, abaküs, tablet-çivi, bastonla yürüme çalışmaları yapıyorum. Bu çalışmalar çok zaman gerektiren çalışmalar. Bu noktada zamanı ayarlama sıkıntılar yaşayabiliyorum.”, **Ö21:** “Öğrencilerimizin bireysel farklılıklarından dolayı derslerimizi bireysel işliyoruz. Grup eğitimi yaptığımız dersler sınırlı. Bu durum zaman kaybetmeme neden oluyor.”, **Ö22:** “Derslerimizi bireysel olarak gerçekleştiriyoruz. Derslerimizi bireysel gerçekleştirmemiz fazlasıyla zaman kaybettiriyor. Derslerde, tablet-çivi, daktilo, abaküs gibi araç ve gereçlerle de çalışmak biraz zaman kaybettiriyor.”, **Ö23:** “Akademik dersleri bireysel yapıyorum. Tabi bu biraz zorlayıcı olabiliyor. Öğrencinin seviyesi zamanı etkili kullanmamıza engel oluyor.” Biçimde ifade edilmiştir.

3.5. Dördüncü Alt Probleme İlişki Bulgular

Araştırmanın dördüncü sorusu “Özel eğitim okullarında çalışan bir öğretmen olarak öğrencilerle etkin iletişim kurma yeterliğiniz nedir?” şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar incelenmiş ve Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin öğrencilerle etkin iletişim kurma yeterliği nedir? Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Görüşler	Katılımcı Kodu	N
Öğrencilerimi gözlemleyip, öğrencinin özelliğine uygun iletişim yöntemini belirlerim	Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö18, Ö19, Ö20	15
Öğrencilerimi dinler, onların istek ve ihtiyaçlarını önemserim	Ö13, Ö14, Ö16, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25	11
Öğrencilerimin engel türüne ve bireysel farklılıklarına uygun alternatif iletişim yöntemleri kullanırım	Ö1, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11	9
Öğrencilerimin seviyesine uygun kısa ve anlaşılır bir dil kullanırım	Ö5, Ö9, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18	9
Alıcı ve ifade edici dil becerileri gelişmemiş, davranış problemleri olan öğrencilerimle iletişim kuramıyorum	Ö2, Ö3, Ö4, Ö11	4
Öğrencilerimle iletişimin sağlıklı ilerlemesi için empati kurarım	Ö12, Ö17, Ö19, Ö25	4

Öğretmenlerin, 15'i "Öğrencilerini gözlemlediğini, öğrencinin özelliğine uygun iletişim yöntemini belirlediğini.", 11'i "Öğrencilerini dinlediğini, onların istek ve ihtiyaçlarını önemseydiğini.", 9'u "Öğrencilerinin engel türüne ve bireysel farklılıklarına uygun alternatif iletişim yöntemleri kullandığını.", 9'u "Öğrencilerinin seviyesine uygun kısa ve anlaşılır bir dil kullandığını.", 4'ü "Alıcı ve ifade edici dil becerileri gelişmemiş, davranış problemleri olan öğrencileriyle iletişim kurmadığını.", 4'ü "Öğrencileriyle iletişimin sağlıklı ilerlemesi için empati kurduğunu.", şeklinde görüşlerini sunmuşlardır.

Buna ilişkin öğretmen görüşleri: **Ö1:** "Öğrencilerimle iletişim kurabilmek için farklı teknikler kullanmaktayım. Sözel iletişim becerileri olmayan görme engelli öğrenciler için dokunsal semboller, dokunsal işaret dili kullanıyorum.", **Ö2:** "İki öğrencimin alıcı dili de ifade edici dili de çok sınırlı. Onlarla iletişim kurmakta çok zorlanıyorum, bir talepleri olduğunda deneme yanılmayla ne istediklerini bulmaya çalışıyorum.", **Ö4:** "2 öğrencimin alıcı ve ifade edici dili yeterli olmasından dolayı onlarla sürekli sözlü iletişim kurmaya çalışıyorum. Bir öğrencim ise işaret dili ile ihtiyaçlarını anlatabiliyor. Bir öğrencimin ise ne alıcı dili ne de ifade edici dili bulunmamaktadır. Onunla henüz alternatif bir iletişim şekli geliştiremedik.", **Ö5:** "Öğrencilerimle uygun ses tonu ve kelimeleri kullanarak iletişime geçerim. Verdiğim yönergelerin net ve anlaşılır olmasına özen gösteririm. Böylece öğrencilerim yönergeleri yerine getirirken herhangi bir sorun yaşamıyorum.", **Ö6:** "Benim öğrencilerim, görme, işitme, konuşma ve zihin engelli öğrenciler. İşaret dilini öğrencilerimin ellerini tutup öğretiyorum. Günlük rutin davranışlarda ve öz bakım için işaret dilini kullanarak kendilerini ifade edebiliyorlar.", **Ö9:** "Öğrencilerimle etkin iletişim kurabilmek için öncelikle öğrenciyi gözlemleyip, değerlendirip hangi iletişim yöntemini kullanacağımı belirlemeye çalışıyorum. Kısa, anlaşılır, sınıf düzeyine uygun bir dil oluşturmaya çalışıyorum. Öğrencimin özelliğine göre görme engelli öğrencimle dokunsal işaretlerle, gören ancak konuşamayan öğrencimle görsel materyallerle veya işaret diliyle, sözel iletişimi olan öğrencimle konuşarak iletişim kurmaya çalışıyorum.", **Ö11:** "Görme engelli öğrencimle dokunsal işaret dili kullanıyorum. Gören öğrencilerimle işaret dili ve resimli kartlar kullanarak iletişim kurmaya çalışıyorum. Sözel iletişim becerisine sahip öğrencilerimle sözel iletişim kurmaya çalışıyorum. Ancak davranış problemleri olan öğrencimle iletişimi başlatma ve sürdürme konusunda sorun yaşıyorum.", **Ö12:** "Sade, açık, net ve emir kipli cümlelerle sert ama çok da sert olmayan bir iletişimi tercih ediyorum. Öğrencinin seviyesine iniyorum, ne istediklerini anlıyorum yani öğrencileri iyi tanıyorum.", **Ö13:** "Öğrencileri gözlemleyip kiminle nasıl iletişim kuracağıma karar veririm. Öğrencilerimle uzun ve karmaşık cümleler yerine kısa, net ve açık cümleler kurarak iletişim kuruyorum. Öğrencilerim kendilerini rahatlıkla ifade edip, beklenti yada ihtiyaçlarını dile getirirler.", **Ö17:** "Seviyelerine uygun kısa ve net cümleler kurarım. Onları dinlerim, istek ve beklentilerini önemserim. Öğrencilerimle empati kurmaya çalışıyorum. Bu durum iletişimin daha sağlıklı ilerlemesini sağlıyor.", **Ö19:** "Öğrenci ile iletişim kurma konusunda öğrencilerin kişisel özelliklerini bilmenin yararlı olduğunu düşünüyorum. Onlarla iletişim kurarken onların seviyesine inmeye çalışıyorum. Onlara sevgiyle yaklaşıyorum. Onları dinleyip ihtiyaç ve isteklerini önemserim.", **Ö20:** "Onları gözlemleyip onların seviyesine uygun cümleler kurarım. Öğrencilerimle iletişimimde onları dinlemeye özen gösteririm. Derse aktif katılımları için teşvik edici cümleler kurarım. İhtiyaçlarını önemserim.", **Ö25:** "Ben çocuklarımla yeri geldiğinde çocuk olmaktan hoşlanırım. Onları dikkatle dinlerim. Kendilerini ifade etmeleri, görüşlerini belirtmeleri için fırsat tanırım." Biçimde ifade edilmiştir.

3.6. Beşinci Alt Probleme İlişki Bulgular

Araştırmanın beşinci sorusu "Özel eğitim okullarında çalışan bir öğretmen olarak öğrenci davranışlarını yönetme yeterliğiniz nedir?" şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar incelenmiş ve Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin öğrenci davranışlarını yönetme yeterliği nedir? Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Görüşler	Katılımcı Kodu	N
Öğrencilerin olumsuz davranışlarını söndürmek veya değiştirmek için farklı yöntemler kullanırım	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24	23
Öğrencilerin olumlu davranışlarının sürekliliğini sağlamak için pekiştireçler kullanırım	Ö1, Ö5, Ö8, Ö9, Ö10, Ö12, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö23, Ö24, Ö25	15
Davranış değiştirme planlarımı hazırlarım	Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö9, Ö11, Ö14, Ö19	9
Sınıfın kurallarını belirlemeye ve uygulamaya önem veririm	Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25	9
Davranış değiştirme konusunda aile ile işbirliği yaparım	Ö6, Ö8, Ö11, Ö12, Ö15, Ö17, Ö18, Ö22	8
Olumsuz davranış ortaya çıkmadan önlemeye çalışırım	Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö17, Ö20, Ö25	7
Alıcı dili, ifade edici dili ya da her iki dil becerisi gelişmemiş öğrencilerimin davranışlarını yönetmekte sorun yaşıyorum	Ö2, Ö3	2

Öğretmenlerin, 23'ü "Öğrencilerin olumsuz davranışlarını söndürmek veya değiştirmek için farklı yöntemler kullandığını.", 15'i "Öğrencilerin olumlu davranışlarının sürekliliğini sağlamak için pekiştireçler kullandığını.", 9'u "Davranış değiştirme planlarını hazırladığını.", 9'u "Sınıfın kurallarını belirlemeye ve uygulamaya önem verdiğini.", 8'i "Davranış değiştirme konusunda aile ile işbirliği yaptığımı.", 7'si "Olumsuz davranış ortaya çıkmadan önlemeye çalıştığımı.", 2'si "Alıcı dili, ifade edici dili ya da her iki dil becerisi de gelişmemiş öğrencilerinin davranışlarını yönetmekte sorun yaşadığını.", şeklinde görüşlerini sunmuşlardır.

Buna ilişkin öğretmen görüşleri: **Ö1:** "Olumlu davranışlarda sosyal pekiştireç "başardın, bravo vb." sözler kullanmaya, beceriyi gerçekleştirmediğinde "olmadı, yapamadın" gibi olumsuz ifadeler yerine "Bir daha deneyelim" gibi olumlu sözleri tercih ediyorum. Olumsuz davranışlarda kendine ve arkadaşlarına zarar vermediği sürece görmezden gelmeye, diğer olumsuz davranışlar için davranış sağaltımı programı uygulamaya çalışıyorum.", **Ö3:** "Tutarlı ve disiplinli bir biçimde uygulamalı davranış analizini temel alarak görmezden gelme uyguladığım zaman sadece bir öğrencimin davranışlarını yönetebiliyorum. Alıcı dili gelişmiş olan öğrencim krize girdiği zaman ya da problem davranış sergilediği zaman o davranışı o an kontrol edebiliyorum ancak ne yazık ki alıcı dili sınırlı olan öğrencilerimle kesinlikle böyle bir yeterliğim yok.", **Ö5:** "Öğrencilerimin olumlu davranışlarını olumlu pekiştireçler kullanarak sıklığını artırırım. İstenmeyen davranışları için ise, ayrımlı pekiştirme, görmezden gelme, mola vb. tekniklerle söndürmeye çalışırım. İstenmeyen davranış sergilediklerinde anektod kaydı kullanarak davranışlarını detaylı inceliyorum.", **Ö6:** "Uygulamalı davranış analizi ile istendik davranışları ortaya çıkarıp istenmeyen davranışları söndürmeye çalışıyorum. Mutlaka aile ile iş birliği içinde olmak gerekir. Ben aile ile iş birliği yapıyorum ancak aileler her zaman aynı çabayı göstermiyorlar.", **Ö8:** "Problem davranış oluştuğunda önce bunun nedenini bulmaya çalışıyorum. Ailelerden bu konu da destek almaya çalışıyorum. Sınıf içerisinde davranışa göre görmezden gelme, davranış değiştirme, olumlu davranışı pekiştirip olumsuz davranışı söndürme çalışmaları yapıyorum.

Hazırladığım davranış değiştirme planlarını uyguluyorum.”, **Ö10**: “Sınıf içinde davranışları yönetmek amacıyla, birbirine fiziksel olarak zarar verebilecek, rahatsız edecek öğrencileri birbirlerinden uzak şekilde oturma düzeni oluşturuyorum. İsteğini olumsuz davranış göstererek ifade eden öğrenciye istenilmeyen davranış bittiğinde yani istenilen davranış başladığı anda sözel, yiyecek ya da sosyal pekiştireçler kullanıyorum.”, **Ö11**: “Davranış analizlerini yaptım. Öğrencileri gözlemleyip davranış öncesinde bunu tetikleyen olası durumları bulmaya çalıştım, Ancak öğrencinin davranışını tetikleyen durumları bulamıyorum. Ailesiyle görüşmelere devam ediyorum. Aile ile iş birliği yapamıyorum.”, **Ö12**: “Bizde problem davranış çok ön planda oluyor. Bunu da olumlu-olumsuz pekiştirme, görmezden gelme, sosyal ve sözel pekiştireç ile kontrol altına almaya çalışıyorum. Problem ortaya çıkmadan önlemek önemlidir. Çalışkan, başarılı ya da olumlu bir değer ve davranış gösteren öğrenciyi sık sık kutlarım, överim. Problem davranış çıktığında ise öğrenciyle özel görüşüyorum, gerekirse aileyi bilgilendirip rehberlik servisine yönlendiriyorum.”, **Ö15**: “Öğrenci davranışlarını yönetme konusunda istenmeyen farklı davranışlar için farklı yöntemler kullanıyorum. Davranış değişikliği ya da yeni davranış kazandırma konusunda ailenin desteği çok önemli.”, **Ö17**: “Öncelikle sınıfımda önem verdiğim şey sınıf kurallarının belirlenmesi, uygulanması, ve mümkün olduğunca problemleri davranışların sonlandırılması veya azaltılmasıdır. Öğrencilerin istenmeyen davranışları oluşmadan önlemeye çalışırım. Davranış değiştirme konusunda aile ile iş birliğinin yararı olduğunu düşünmekteyim. Olumlu davranışların devamlılığı için sosyal ve sözel pekiştireçler kullanırım.”, **Ö21**: “Sınıf kurallarını dönem başında öğrencilerle birlikte belirleriz. Bazen zararsız davranış sorunları olabiliyor. Bunları görmezden gelerek söndürmeye çalışıyorum. Olumlu davranışlarının sürekliliği ve artması için sosyal ve sözel pekiştireçler kullanıyorum.”, **Ö22**: “Yılın başında öğrencilerle birlikte sınıf kurallarını belirlerim. Öğrencilerim yoğun davranış problemleri sergilemiyorlar. Ancak, bazen ufak tefek sorunlar olabiliyor. Bu sorunları ise konuşarak çözümlenebiliyor. Ailelerin de bu konuda desteği çok önemli.”, **Ö25**: “Sınıfın kuralları bellidir. Her öğrencinin hangi davranışı niye yaptığını gözlemlerim. Bu sayede olumsuz davranışların önüne henüz gerçekleşmeden geçerek söndürebilirim. Olumlu davranışları ise hemen hemen her zaman takdir ederim.” biçimde ifade edilmiştir.

4. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, özel eğitim uygulama okulu, özel eğitim meslek okulu ve görme engelliler okulu gibi farklı tür ve düzeydeki okullarda görev yapan özel eğitim öğretmenleriyle, bu araştırma için geliştirilmiş görüşme formu kullanılarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde ise, araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir. Özel eğitim okullarında çalışan özel eğitim öğretmenlerinin sınıf yönetimi yeterliği konusunda öğretmenlerin görüşleri farklı açılardan ele alınarak incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlar tespit edilmiştir:

4.1 Sonuçlar

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin fiziki ortamı yönetme yeterliği nedir? Sorusuna İlişkin Sonuçlar

Bu kapsamda öğretmenlerin, 24’ü “Öğrencilerin engel türüne, davranış problemlerine ve ihtiyaçlarına göre oturma düzeni oluşturduğunu.”, 20’si “Öğrencilerin engel düzeyine, ihtiyaçlarına ve öğrenme etkinliklerine katılımlarını engellemeyecek şekilde, sınıfın ışık, ısı, temizlik ve havalandırmasını sağladığını.”, 16’sı “Sınıf köşesi, pano, eşyalar, ders araç ve gereçlerini öğrencilerin dikkatini dağıtmayacak, hareketlerini sınırlandırmayacak ve zarar görmelerini önleyecek şekilde düzenlediğini.” 6’sı “Fiziki ortamı yönetmesini, sınıfın boyutu, duvarların ses geçirme özelliği ve okulun fiziki donanım yetersizliğinin engellediğini.”, 5’i “Sınıfın fiziki düzenini dersin özelliğine göre değiştirdiğini.”, 4’ü “Öğrencilerin, engel türleri ve davranış problemlerinin fiziki ortamı yönetmesini engellediğini.” şeklinde görüşlerini sunmuşlardır.

Genel olarak, öğretmenlerin fiziki ortamı düzenleme çalışmalarında, özel eğitim öğrencilerinin ihtiyaçlarına ve mevcut fiziki şartları en iyi şekilde kullanmaya yönelik uygulamalar yaptıkları görülmektedir.

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin eğitim ve öğretimi sağlıklı olarak gerçekleştirme yeterliği nedir? Sorusuna İlişkin Sonuçlar

Bu kapsamda öğretmenlerin, 25'i "Öğrencilerinin performanslarına ve bireysel farklılıklarına uygun planlarını, etkinliklerini ve materyallerini hazırladığını.", 14'ü "Eğitim ve öğretimi sağlıklı olarak gerçekleştirme konusunda aldığı eğitimlerin yararını gördüğünü", 8'i "Öğrencilerinin bireysel farklılıkları ve engel düzeyleri nedeniyle derslerde öğrencileriyle bireysel çalıştığını.", 8'i "Dersin özelliğine ve öğrencilerinin bireysel farklılıklarına göre öğrencileriyle dersleri bireysel ya da grup eğitimi şeklinde gerçekleştirdiğini.", 6'sı "Eğitimlerde teorik bilgiler verildiği için uygulamada tecrübelerinin daha yararlı olduğunu düşündüğünü.", 5'i "Yardımcı öğretmen olmamasının eğitim ve öğretimi sağlıklı gerçekleştirmesini engellediğini.", 3'ü "Derslerde öğrencilerin öğrenme seviyelerine göre gruplar oluşturarak çalıştığını.", 3'ü "Aile desteğinin yetersizliğinin ve öğrenci devamsızlıklarının eğitim ve öğretimi sağlıklı gerçekleştirmesini engellediğini.", 2'si "Dönem ve yıl sonunda değerlendirme yaptığını ulaşamadığı hedefleri yeni hedeflere eklediğini.", şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Genel olarak öğretmenlerin, eğitim ve öğretim etkinliklerini sağlıklı olarak gerçekleştirmek için, öğrencilerinin özelliklerine uygun çalışmalar yaptıkları görülmektedir.

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin zamanı etkin ve verimli biçimde kullanabilme yeterliği nedir? Sorusuna İlişkin Sonuçlar

Bu kapsamda öğretmenlerin, 15'i "Planlarını, etkinliklerini, kullanacağı yöntem ve materyalleri derse girmeden önce hazırladığını", 11'i "Öğrencilerin bireysel farklılıkları, davranış problemleri ve sınıf dışı etkenler nedeniyle zamanı etkin kullanamadığını.", 11'i "Öğrencilerle bireysel çalışması nedeniyle zamanı etkin kullanamadığını.", 5'i "Plan, program yoğunluğu ve derslerde kullandıkları araç, gereç ve materyaller nedeniyle zamanı etkin kullanamadığını.", 3'ü "Ders süresini etkin ve verimli kullanabilmek için öğrencileri gruplara ayırarak etkinlikleri gerçekleştirdiğini.", 1'i "Ders süresini öğretim etkinliği için kullandığını.", şeklinde görüşlerini sunmuşlardır.

Öğretmenlerin yarıdan fazlasının zamanı etkin ve verimli kullanabilmek için gerekli çalışmaları yaptıkları görülmektedir.

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin öğrencilerle etkin iletişim kurma yeterliği nedir? Sorusuna İlişkin Sonuçlar

Bu kapsamda öğretmenlerin, 15'i "Öğrencilerini gözlemlediğini, öğrencinin özelliğine uygun iletişim yöntemini belirlediğini.", 11'i "Öğrencilerini dinlediğini, onların istek ve ihtiyaçlarını önemseydiğini.", 9'u "Öğrencilerinin engel türüne ve bireysel farklılıklarına uygun alternatif iletişim yöntemleri kullandığını.", 9'u "Öğrencilerinin seviyesine uygun kısa ve anlaşılır bir dil kullandığını.", 4'ü "Alıcı ve ifade edici dil becerileri gelişmemiş, davranış problemleri olan öğrencileriyle iletişim kurmadığını.", 4'ü "Öğrencileriyle iletişimin sağlıklı ilerlemesi için empati kurduğunu." şeklinde görüşlerini sunmuşlardır.

Öğretmenlerin yarıdan fazlasının, öğrencinin özelliğine uygun iletişim yöntemleri kullandıkları görülmektedir.

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin öğrenci davranışlarını yönetme yeterliği nedir? Sorusuna İlişkin Sonuçlar

Bu kapsamda öğretmenlerin, 23'ü "Öğrencilerin olumsuz davranışlarını söndürmek veya değiştirmek için farklı yöntemler kullandığını.", 15'i "Öğrencilerin olumlu davranışlarının sürekliliğini sağlamak için pekiştiriciler kullandığını.", 9'u "Davranış değiştirme planlarını hazırladığını.", 9'u "Sınıfın kurallarını belirlemeye ve uygulamaya önem verdiğini.", 8'i "Davranış değiştirme konusunda aile ile işbirliği yaptığını.", 7'si "Olumsuz davranış ortaya çıkmadan önlemeye çalıştığını.", 2'si "Alıcı dili, ifade edici dili ya da her iki dil becerisi de gelişmemiş öğrencilerinin davranışlarını yönetmekte sorun yaşadığını." şeklinde görüşlerini sunmuşlardır. Genel olarak öğretmenlerin, davranış değiştirme konusunda farklı yöntemler kullandıkları görülmektedir.

4.2. Öneriler

- 1) Öğretmenlerin, fiziki ortamı yönetme yeterliğini sağlamak için, sınıfların boyutları, duvarların ses geçirme özellikleri ve okulun fiziki donanım yetersizlikleri konusunda çalışmalar yapılmalı, bu hususta eksiklikler giderilmelidir.
- 2) Öğretmenlerin, sağlıklı bir eğitim ve öğretim gerçekleştirebilmeleri için, gerekli durumlarda sınıflara yardımcı öğretmen desteği sağlanmalıdır.
- 3) Öğretmenlerin, daha fazla grup eğitimi yaparak, zamanı daha etkin ve verimli kullanabilmeleri için, öğrenme seviyesi birbirine yakın öğrenciler aynı sınıfa yerleştirilmelidir.
- 4) Öğretmenlerin, alıcı ve ifade edici dil becerisi gelişmemiş öğrencilerin davranışlarını yönetmekte yaşadıkları sorunları ortadan kaldırmak için, öğretmenlere öğrencilerle iletişim kurabilmelerini sağlayacak alternatif iletişim yöntemlerini öğrenmelerine yönelik eğitimler, kurslar, vb. düzenlenmelidir.

KAYNAKÇA

- Ağaoğlu, E. (2004) The Opinions Of Teacher Candidates About Their Own Skills Of Classroom Management. *29th Annual Conference of Association for Teacher Education in Europe (ATEE)* (23-27 Ekim 2004). İtalya: Agrigento.
- Aydın, A. (2013). Sınıf Yönetimi. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aydın, M. (1994). *Eğitim Yönetimi*. Ankara: Hatipoğlu Yayınevi.
- Başar, H. (2004). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bursalıoğlu, Z. (1991). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı Ve Davranış*. Ankara: Pegem
- Dawson. C. (2002). *Practical research methods*. Oxford: How To Books.
- Demirel, Ö. (2002). *Planmadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirtaş, H. (2005). Sınıf Yönetiminin Temelleri. H. Kıran (Ed.) *Etkili Sınıf Yönetimi* (7-16). Ankara Anı Yayıncılık.
- MEB, (2018). 07.07.2018 Tarihli Resmi Gazete'de Yayımlanan 30471 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm> Erişim tarihi:02.02.2022
- MEB, (2006). 31.05.2006 Tarihli Resmi Gazete'de Yayımlanan 26184 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği https://orgm.meb.gov.tr/alt_sayfalar/mevzuat/Ozel_Egitim_Hizmetleri_Yonetmeliği_son.pdf Erişim tarihi: 02.02.2022
- Pehlivan Aydın, İ. (2002). *Alternatif Okullar*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

TDK (2023). Türk Dil Kurumu. <http://www.tdk.gov.tr/> Erişim tarihi: 30.06.2023
Turan, S. (2011). Sınıf Yönetiminin Temelleri. S. Turan (Ed.). *Sınıf Yönetimi* (1-3). Ankara: Pegem Akademi.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.